

Братковський В. М.,

аспірант кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МОБІЛІЗАЦІЙНУ ПІДГОТОВКУ ТА МОБІЛІЗАЦІЮ

Анотація. Визначено ознаки адміністративного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію. Доведено, що адміністративне правопорушення у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації має спеціальні ознаки, за якими воно відрізняється від інших адміністративних проступків.

Ключові слова: мобілізація, адміністративна відповідальність, адміністративний проступок, суспільна шкідливість, військовозовов'язані.

Постановка проблеми. У судовій практиці адміністративна відповідальність вважається найпоширенішим видом юридичної відповідальності. Діяння вважається адміністративно-караним, якщо за його вчинення передбачена адміністративна відповідальність.

Кожне адміністративне правопорушення має свої спеціальні ознаки, які вирізняють його з-поміж інших адміністративних проступків. На практиці визначення ознак адміністративного проступку дає можливість вирішити питання, чи є відповідне діяння адміністративно-караним, та провести відмежування одного адміністративного проступку від іншого. Враховуючи, що наразі в Україні триває особливий період, визначення ознак адміністративного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію набуває особливої актуальності та потребує свого наукового обґрунтування.

Дослідженням ознак адміністративного правопорушення, зокрема у сфері порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, займалися такі провідні вчені: В.Б. Авер'янов, Б.А. Бабич, Ю.П. Битяк, В.М. Бурдін, І.А. Галаган, В.П. Діденко, Р.Я. Заяць, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, Т.О. Коломєць, В.А. Крижановська, Д.М. Лук'янець, А.А. Манжула, Н.А. Орловська, О.О. Погрібний, А.С. Шевченко, А.О. Штанько та ін.

Метою наукової статті є комплексне визначення та дослідження ознак адміністративного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна особа за вчинення протиправного діяння повинна бути справедливо покарана. Відповідальність за вчинене діяння повинна наставати виключно в межах санкції статті правового акта, який передбачає міру відповідальності за протиправну дію чи бездіяльність. Одним із видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію є адміністративна відповідальність, яка передбачена ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Адміністративному порушенню законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію притаманні як загальні

ознаки, які стосуються всіх адміністративних правопорушень, так і спеціальні ознаки, які належать виключно до адміністративних правопорушень у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації. Пропонуємо розглянути їх детальніше.

Так, наприклад, В.В. Серeda, Ю.С. Назар, К.М. Костовська, вважають, що усі ознаки адміністративного правопорушення необхідно поділяти на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних ознак науковці відносять суспільну шкідливість, протиправність, караність, а до суб'єктивних ознак – винуватість та осудність (деліктоздатність) [1, с. 168–170].

Свою чергою В.В. Галунько, В.І. Курило, С.О. Короед, О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванищук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова вважають, що ознаками адміністративного правопорушення є протиправна дія чи бездіяльність, винність, адміністративна караність та суспільна небезпека [2, с. 158–159].

На нашу думку, цікавою є позиція І.А. Мартинова, який вважає, що до ознак адміністративного порушення необхідно відносити:

– протиправність;

– винність;

– наявність закріпленої в нормах права адміністративної відповідальності за вчинене правопорушення;

– наявність обставин, що виключають адміністративну деліктність діяння [3, с. 16].

Вищезазначені ознаки адміністративного правопорушення є обов'язковими для усіх складів адміністративних правопорушень, зокрема й у сфері порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

На нашу думку, основною ознакою адміністративного правопорушення у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації є його караність. Як зазначає Б.А. Бабич, караність передбачає, що за вчинення конкретного правопорушення особа нестиме передбачену чинним законодавством адміністративну відповідальність [4, с. 147].

На думку Н.В. Дараганової, адміністративна караність проступку як його ознака полягає у тому, що за його вчинення особа повинна нести лише адміністративну відповідальність [5, с. 125].

Натомість Н.С. Федорук вважає, що караність – це конкретна дія або бездіяльність, що може бути визнана проступком лише в тому разі, коли за його вчинення законодавством передбачена адміністративна відповідальність [6, с. 218].

На нашу думку, адміністративна караність означає можливість застосування до порушника адміністративного стягнення, хоча реально воно може й не накладатися, наприклад, у випадку звільнення від адміністративної відповідальності.

Згідно з українським законодавством адміністративні стягнення за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію накладаються у вигляді штрафу.

Інші види адміністративних стягнень за санкцією ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП не передбачено.

На нашу думку, розмір штрафу, що накладається за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, залежить від декількох обставин:

– чи вчинено адміністративне правопорушення громадянином шляхом ухилення від мобілізації, чи посадовою особою – у разі неналежного виконання своїх посадових обов'язків (наприклад, невиконання інспектором з військового обліку, що працює в органі місцевого самоврядування, своїх обов'язків із забезпечення оповіщення військовозобов'язаних громадян про збори, пов'язані з мобілізацією – *В.Б.*).

Згідно зі ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП на військовозобов'язаних громадян накладається штраф у розмірі від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [7].

– розмір штрафу залежить від того, чи вчинено правопорушення за обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Наприклад, якщо військовозобов'язаним вчинено ухилення від мобілізації в стані сп'яніння, то орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати таку обставину обтяжуючою (п. 6 ч. 1 ст. 35 КУпАП). Якщо ж військовим комісаром така обставина визнана обтяжуючою, то на порушника можуть накласти вищий розмір штрафу, але не більше тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – не більше ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

– відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 35 КУпАП обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення (зокрема за порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію – *В.Б.*), визнається: повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню [7].

У такому разі розмір штрафу за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію для громадян становитиме від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, для посадових осіб – від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Варто зауважити, що штраф за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію має бути сплачений порушником не пізніше, як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження такої постанови – не пізніше, як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення. Постанову посадової особи військового комісаріату про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржено у вищій орган (вищій посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд. Відповідно до ст. 289 КУпАП скаргу на постанову військового комісара у справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови [7].

На нашу думку, наступною ознакою адміністративного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію є його суспільна шкідливість.

Варто зауважити, що деякі науковці (*Н.В. Дараганова, А.В. Куракін, А.М. Кононов, М.В. Костенніков та ін.*) вважають, що ознакою адміністративно-карного порушення є його суспільна небезпека [5, с. 125; 8, с. 179].

Така позиція науковців є досить суперечливою, оскільки суспільна небезпека є обов'язковою ознакою кримінального злочину, тому прирівнювати цю ознаку до адміністративного проступку є не зовсім виправданим, оскільки наслідки від вчинення злочинних діянь є значно небезпечнішими, ніж від адміністративних проступків.

На основі викладеного ми дотримуємося позиції про те, що ознакою адміністративного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію є його суспільна шкідливість.

На думку *В.В. Середи, Ю.С. Назара, К.М. Костовської*, суспільна шкідливість – це дія чи бездіяльність, що заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об'єктам адміністративно-правової охорони, які передбачені у ст. 9 КУпАП [1, с. 169].

Ми підтримуємо позицію *А.О. Штанько*, яка вказує на те, що суспільна шкідливість – шкода, що завдається або може бути завдана правопорушенням окремим особам, державі, суспільству, і вимірюється в кількісному або якісному співвідношенні, виражається в майнових, немайнових та інших наслідках, у результаті чого порушується унормований стан соціальних зв'язків у суспільстві [9, с. 12].

Як зазначає *Н.А. Орловська*, шкодою повинне вважатися погіршення, знищення або недосягнення будь-якого суспільного блага незалежно від того, в якій формі шкода заподіяна [10, с. 673].

Шкідливості правопорушення набуває лише після його вчинення, оскільки тільки тоді наступають наслідки, які дозволяють розцінювати його як шкідливе. До цього суспільна шкідливість діяння є лише можливою [11, с. 25–26].

Отже, суспільна шкідливість адміністративного правопорушення у сфері порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію настає лише після вчинення військовозобов'язаними чи посадовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності відповідного адміністративного проступку. У процесі вчинення адміністративного правопорушення, що передбачене ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП, шкода завдається як інтересам конкретного громадянина (наприклад, ненадання військовозобов'язаному у встановленому законодавством порядку відстрочки від мобілізації – *В.Б.*), так і інтересам держави загалом (наприклад, неналежне виконання підприємством, установою та організацією державного мобілізаційного замовлення (завдання) – *В.Б.*).

Наступною ознакою адміністративного правопорушення у сфері порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію є його протиправний характер.

Як вважає *В.К. Колпаков*, протиправність – це діяння, яке завжди посягає на загальнообов'язкові правила, встановлені тим чи іншим нормативним актом [12, с. 352].

Натомість *Т.О. Коломосьць* зазначає, що протиправність – це заборона дій, яка передбачена конкретною адміністративною нормою [13, с. 334–335].

Ми вважаємо, що суть протиправності повинна зводитися до того, що кожне конкретне діяння (дія чи бездіяльність)

має визнаватися адміністративним правопорушенням лише тоді, коли воно передбачене як таке чинним адміністративно-деліктним законодавством. Тобто адміністративний проступок у сфері порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію визнається протиправним тоді, коли військовозобов'язаними громадянами чи посадовими особами підприємств, установ та організацій порушуються встановлені норми Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» і за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП. Наприклад, відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» підприємства, установи і організації зобов'язані «забезпечувати в разі мобілізації доставку техніки на збірні пункти та у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями)» [14]. У разі порушення зазначеної норми діяння порушника вважатимуться протиправними, а отже, підлягатимуть адміністративній відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП.

Наступною ознакою адміністративно-карного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію є винність. Як зазначає А.А. Манжула, винністю слід розуміти як негативне ставлення особи до діяння та його наслідків [15, с. 146].

На думку В.В. Галуцького, винність означає, що адміністративним проступком може бути тільки дія, вчинена фізичною особою умисно або з необережності, у межах порушеної норми [2, с. 158].

Отже, поняття «особа, винна у вчиненні адміністративного правопорушення», означає, що поведінка цієї особи негативна з точки зору як закону, так і громадської думки, що її діяння оцінюється як суспільно шкідливе, має негативний характер, а також, що до такої особи необхідно застосувати адміністративне стягнення, передбачене чинним законодавством. На нашу думку, у таких випадках необхідно пам'ятати про формальну наявність вини, оскільки за відсутності винуватості особи ставиться питання про звільнення її від адміністративної відповідальності за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

Отже, до ознак адміністративного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію необхідно відносити обставини, що виключають адміністративну відповідальність. У теорії права існує позиція про те, що обставини, які виключають юридичну відповідальність, – це спеціально визначені законом винятки з правил, згідно з якими діяння, що зберігає ззовні вигляд правопорушення, за певних обставин таким не вважається, а особа не підлягає юридичній відповідальності. У такому разі відсутній будь-який елемент складу правопорушення, що унеможливорює юридичну відповідальність за об'єктивно існуючий, реальний вчинок [16, с. 379].

Натомість М.С. Медведєва зазначає, що обставини, які виключають юридичну відповідальність особи – це передбачені різними галузями права квазінеправомірні стани і вчинки, що характеризуються відносною суспільною шкідливістю і протиправністю, які за наявності в нормі права певних ознак юридичних фактів (виключності, об'єктивності, складності), виключають правову відповідальність особи [17, с. 12].

Підтримуючи позицію С.В. Медведєвої, варто зауважити, що в Україні відповідно до ст. 17 КУпАП «особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка була в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності» [7].

Отже, можна зробити висновок, що до обставин, які виключають адміністративну відповідальність за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, відносять стан неосудності військовозобов'язаного чи посадової особи, а також діяння особи, вчинені у стані необхідної оборони та крайньої необхідності. Розглянемо ці випадки детальніше на наведених прикладах.

Наприклад, відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» посадові особи органу місцевого самоврядування організують під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення та прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації на збірні пункти та у військові частини [14].

На практиці цілком може виникнути ситуація, коли посадова особа органу місцевого самоврядування службовим транспортом доставляє військовозобов'язаних на збірні пункти у військові частини на підставі вручених їм мобілізаційних повісток. Проте дорогою військовозобов'язаному стає з невідомих причин погано, тому посадова особа вирішує змінити маршрут та їде до лікарні, а не до військової частини, заради збереження життя військовозобов'язаного.

За звичайних умов посадова особа органу місцевого самоврядування, не виконуючи обов'язку щодо доставлення громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації на збірні пункти та у військові частини, підлягає адміністративній відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП. Проте у цьому разі посадова особа органу місцевого самоврядування діяла в стані крайньої необхідності для того, щоб зберегти життя військовозобов'язаному, тому адміністративна відповідальність виключається.

Наступним випадком, коли настання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію виключається, є вчинення адміністративного проступку у стані необхідної оборони.

Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» посадові особи підприємств, установ та організацій зобов'язані забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації на збірні пункти та до військових частин [14].

На практиці може виникнути ситуація, коли посадова особа підприємства, установи та організації доставляє свого працівника до військового комісаріату у зв'язку із отриманою ним повісткою на мобілізацію. У дорозі працівник раптом починає погрожувати ножом та вимагає не відвозити його на пункт збору. Керівник задля збереження власного життя оглушує працівника та відвозить до лікарні, тим самим порушуючи норму п. 6 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». За звичайних умов посадову особу підприємства, установи та організації притягнули б до адміністративної відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП. Проте у цьому разі керівник юридичної особи вчиняє відповідне адміністра-

тивне правопорушення у стані необхідної оборони, тому адміністративній відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП він не підлягатиме.

Наступним випадком, коли особа звільняється від притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, є вчинення нею адміністративного проступку у стані неосудності.

Відповідно до ст. 20 КУпАП «не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабумства чи іншого хворобливого стану» [7].

З цього приводу слушно зауважує В.М. Бурдін: типовою помилкою, яку допускають при цьому вчені, є введення до ознак поняття неосудності вказівки на причини, що зумовлюють наявність такого стану. Зазвичай, одночасно допускають й іншу методологічну помилку, коли законодавчі положення, які стосуються причин неосудності, розглядають як такі, що наведені законодавцем повно та вичерпно. Такий підхід не тільки не виправдано заперечував необхідність законодавчого закріплення поняття осудності, а й вносив плутанину щодо розуміння ознак цього поняття [18, с. 330].

Варто розуміти, що військовозобов'язаний, який вчиняє адміністративне правопорушення, передбачене ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП в стані неосудності, не тільки не підлягає адміністративній відповідальності, а й не може бути призваний проходити військову службу по мобілізації.

Щодо посадових осіб, то важко уявити ситуацію, коли особа, яка перебуває в стані неосудності, може працювати на посадах органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності.

Проте не варто виключати випадків, коли військовозобов'язаний чи посадова особа перебувають у стані тимчасового розладу душевної діяльності. У такому разі питання про неосудність ставиться уже після вчинення адміністративного проступку у сфері порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

Висновки. Отже, до ознак адміністративно-карного порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію необхідно відносити:

- адміністративну протиправність;
- адміністративну караність;
- суспільну небезпеку;
- винність;

– наявність закріпленої в нормах права адміністративної відповідальності за вчинене правопорушення;

– обставини, що виключають адміністративну відповідальність військовозобов'язаного чи посадової особи органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію (крайня необхідність, необхідна оборона, неосудність).

Відповідні ознаки відіграють важливу роль під час вирішення питання щодо можливості притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за ст. 210-1 «Порушен-

ня законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП.

Література:

1. Серета В.В. Адміністративне право України (у схемах та коментарях) : навчальний посібник / В.В. Серета, Ю.С. Назар, К.М. Костовська. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. – 2016. – 300 с.
2. Галуцько В.В. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / [В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Коросед, О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іваничук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова] ; за ред. проф. В.В. Галуцька. – Херсон: Гринь Д.С., 2015. – 272 с.
3. Мартынов И.А. Институт исключения деликтности деяния в административном праве : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.14 – административное право; финансовое право; информационное право / И.А. Мартынов. – Москва. – 2006. – 26 с.
4. Бабич Б.А. Суспільна безпека як категорія адміністративно-деліктного права / Б.А. Бабич // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 147–150.
5. Дараганова Н.В. Адміністративне право України : навчальний посібник / Н.В. Дараганова. – Київ: ВНЗ «Національна академія управління». – 2013. – 271 с.
6. Федорук Н.С. Адміністративне право України (загальна частина) : навчальний посібник / Н.С. Федорук. – Чернівці: Чернівецький національний університет. – 2013. – 296 с.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
8. Актуальные проблемы административного права : учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / М.В. Костеников, А.В. Куракин, А.М. Кононов, П.И. Кононов. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА. – 2013. – 383 с.
9. Штанько А.О. Правопорушення як вид правової поведінки : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / А.О. Штанько // Київський національний університет внутрішніх справ. – Київ. – 2009. – 18 с.
10. Орловська Н.А. Соціальна шкідливість та суспільна небезпека : концептуальні аспекти співвідношення у контексті побудови кримінально-правових санкцій / Н.А. Орловська // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 672–680.
11. Шириков А.С. Социальная вредность и общественная опасность противоправного деяния : проблема соотношения / А.С. Шириков // Право и политика. – 2004. – № 5. – С. 21–26.
12. Колпаков В.К. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков. – Київ: Юрінком Інтер. – 2013. – 869 с.
13. Адміністративне право України: словник термінів : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / [Д.Є. Андреева та ін.; за загальною редакцією Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова]. – Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет». – Київ : Ін Юре. – 2014. – 519 с.
14. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>.
15. Манжула А.А. Проступок : історія виникнення поняття, ознаки та особливості прояву в законодавстві / А.А. Манжула // Митна справа. – №4 (76). – 2011. – С. 142–148.
16. Загальна теорія держави і права : [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. – Харків : Право. – 2009. – 584 с.
17. Медведева С.В. Теоретические основания юридических факторов, исключающих правовую ответственность личности : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / С.В. Медведева. – Москва. – 2005. – 21 с.
18. Бурдін В.М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження): монографія / В.М. Бурдін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. – 2010. – 780 с.

Братковский В. М. Признаки административного нарушения законодательства о мобилизационной подготовке и мобилизации

Аннотация. Определены признаки административного нарушения законодательства о мобилизационной подготовке и мобилизации. Доказано, что административное правонарушение в сфере мобилизационной подготовки и мобилизации имеет специальные признаки, по которым оно отличается от других административных проступков.

Ключевые слова: мобилизация, административная ответственность, административный проступок, общественная вредность, военнообязанные.

Bratkovskiy V. Features of administrative violations of legislation on mobilization preparation and mobilization

Summary. Identified features of administrative violations of legislation on mobilization preparation and mobilization. It is proved that an administrative offense in the mobilization training and mobilization has special characteristics by which it differs from other administrative offenses.

Key words: mobilization, administrative responsibility, administrative offense, social harm, liable for military service.